

Recipientkontrollprogram, miljöövervakningsprogram och statusklassning

Frågor från beredningsgruppen till länsstyrelsen 2022-11-17. Svar i rött.

- 1) Vi behöver en allmän genomgång av ansvar och syfte av recipientkontroll, miljöövervakning samt statusklassning samt hur dessa korrelerar till varandra. Redovisas muntligt, utvecklas under punkt 5.
Här följer mer specifika frågor:
- 2) Hur använder ni resultaten från recipientkontrollprogrammen för Kävlingeån och Höje å? Recipientkontrollen görs i första hand för er egen skull för att ni som verksamhetsutövare ska ha kunskap om er egen påverkan på recipienten och kunna vidta åtgärder där så behövs, se kap 26 MB. Detta är en del av den information vi använder för att statusklassificera inom ramen för vattendirektivet (förs in i VISS). Dessa klassningar blir sedan grunden för prövning och tillsyn av verksamheter och andra åtgärder.
- 3) Vilka provtagningar/undersökningar utför Lst i dessa recipienter? Länsstyrelsen kan, inom ramen för den regionala miljöövervakningen, komma att göra olika mätningar i åarna men det är inget som är fastslaget i ett rullande program. Med andra ord kan man inte räkna med dessa undersökningar, utan de är en bonus.
- 4) Provtagning Lunds kommuns miljöövervakningsprogram: Vilka provtagningar som utförs av Lunds kommun används idag av Lst? Finns det behov att behålla dessa provtagningar? Vi behöver en kvalificerad bedömning då Lunds kommun inte använder resultaten idag och de nyttjas inte inom vattenrådets årsutvärderingar. Kan Lst ta över dessa provtagningar?
Länsstyrelsen kan inte ta över kommunernas övervakning. Budgeten inom den regionala miljöövervakningen är ytterst begränsad (t.ex. inom miljögifter 130 000 kr/år) och räcker endast till att undersöka miljötilståndet och hot på regional nivå. För kiselalger har vi totalt 7 tidsserier i Skåne som utgör referenser och där ingen annan provtagning finns.

Länsstyrelsen använder sig av Lunds kommuns limniska övervakning inom vattenförvaltningsarbetet, men bara i de fall där undersökningarna finns inlagda som kommunala MÖV-lokaler i VISS, följer undersökningstyperna samt finns inlagt i MVM-data, dvs är inrapporterade till nationell datavärd. Detta gäller t.ex. kiselalger. Länsstyrelsen har inte möjlighet att leta eller använda sig av undersökningar som kommunerna inte har rapporterat in till nationell datavärd (eller i de fall nationell datavärd inte finns rapporterat in till Länsstyrelsen).

Lunds kommun kan ju i sina vattenråd be om att undersökningarna redovisas/utvärderas tillsammans med SRK-datan.

Förmodligen bör Lunds kommun använda en hel del av sina egna undersökningar för att kunna följa miljömålen på lokal nivå mm.

- 5) Hur ser ni på var gränserna går för vad som bör ligga inom recipientkontrollen respektive vad som snarare utgör miljöövervakning i ett bredare perspektiv och vem anser ni har ansvar för att den senare utförs? **Miljöövervakning** sker främst/oftast på nationell och regional nivå (ansvariga är Naturvårdsverket och länsstyrelserna). Dess syfte är att följa miljötilståndet det vill säga miljömålen uppfyllande och undersöka nya hot (t.ex. screening av nya miljögifter man har dålig koll på). Den mäter främst de storskaliga processerna som bakgrundstillståndet i icke-påverkade områden. Exempel på nationella miljöövervakningsprogram är flodmynningar, stormusslor, trendstationer vattendrag/sjöar, miljögiftssamordning (dvs. screening). Man kan läsa om dessa program på HaV:s och Naturvårdsverkets hemsidor. Vad gäller regional miljöövervakning finns programmet här: [Skånes länsprogram för regional miljöövervakning 2021-2026 \(lansstyrelsen.se\)](https://lansstyrelsen.se/skane/miljoovervakning-2021-2026)

Vad gäller miljögifter är planen som följer:

2021	Miljögifter i fisk i havet
2022	Bekämpningsmedel i jordbruksåar
2023	Dagvatten tätort (metaller och PAHer)
2024	Bekämpningsmedel växthus
2025	PFAS i fisk brandövningsplatser
2026	MG avloppsreningsverk (läkmed, metaller, PFAS)

Läs även under programområde sötvatten och kust och hav.

Så fort vi har miljöfarliga verksamheter med utsläpp till vatten, så ska verksamheterna, enligt miljöbalken (MB 26 kap. 19 §) följa sin påverkan genom egenkontroll bland annat genom **recipientkontroll**. Detta kan krävas av tillsynsmyndigheten och då ska verksamheten lämna förslag till kontrollprogram eller förbättrande åtgärder till tillsynsmyndighet. Detta är bakgrunden till varför vattenvårdskommittéerna blev till. Eftersom kommunerna genom sina reningsverk var verksamhetsutövare med utsläpp till vatten så gick man samman och gjorde **samordnad recipientkontroll**. Detta samordnade angreppssätt är fördelaktigt för det möjliggör både att man kan följa enskilda (punkt)utsläpp t.ex. från varje enskilt avloppsreningsverk, men också se totalen, dvs. vad den sammanlagda belastningen resulterar i för påverkan.

Vattendirektivets införande innebär "det nya" att miljökvalitetsnormen för vatten ska följas. I miljöbalken 5 kap 3 § står det att myndigheter och kommuner ska ansvara för att miljökvalitetsnormer följs. I vattenmyndigheternas åtgärdsprogram står det att Länsstyrelserna och kommunerna ska i sin tillsyn av verksamheter, ställa de krav som behövs där det finns en risk att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte kan

följas på grund av påverkan från den aktuella verksamheten. **Weserdomen** från Europadomstolen har tydliggjort att detta innebär att alla kvalitetsfaktorer och parametrar inom ramen för förvaltningen ska "klaras" dvs. vara god. De kvalitetsfaktorer och parametrar som förts in i det Svenska regelverket återfinns i Havs- och vattenmyndighetens författningssamling HVMFS 2019:25 för ytvatten och Sveriges geologiska undersöknings författningssamling SGU-FS 2019:1 för grundvatten.

Detta innebär att, för att prövnings- och tillsynsmyndighet ska kunna se till att varje verksamhet följer MKN vatten, så måste de se till att verksamheten mäter de ämnen som verksamheten släpper ut som riskerar att försämra statusen genom att följa sin påverkan genom recipientkontroll.

Det här är ett arbete som Länsstyrelsens tillsyn och prövningsenheter har påbörjat. De meddelar verksamheter att recipientkontroll ska göras, bland annat med beaktande av MKN vatten, och att detta kan göras i egen regi eller genom att delta i den samordnade recipientkontrollen i vattenrådets regi. **OBS!** Här är det viktigt att det inte faller mellan stolar att relevanta parametrar och provpunkter för verksamheten mäts. **OBS2!** Om verksamheten väljer att gå med i den samordnade recipientkontrollen så är det en självklarhet att verksamheten måste stå för sina kostnader/analyser, PPP (Poluter pay principle) gäller alltid.

I och med att alla kvalitetsfaktorer ska uppnå minst "god status" så behöver både biologiska- och fysikalisk-kemiska och hydromorfologiska kvalitetsfaktorer mätas. Dessutom behöver både varje enskild verksamhets och den kumulativa påverkan från alla utsläpp mätas. **Detta kan upplevas som om det är "allmän miljöövervakning", men det är det inte.**

Rent konkret ska allt som i VISS fallit ut som "risk" eller "osäker risk" mätas. Jag gjorde ett utdrag och sammanfattning av detta för både Höje å och Kävlingeån, som jag bifogar igen. Som ni ser är det väldigt mycket som egentligen behöver mätas för att kunna följa upp vattendirektivets krav. Det finns möjlighet att göra viss **gruppering** av vattenförekomster, så att klassning för en vattenförekomst kan överföras till en annan med liknande betingelser. Detta gäller främst näringsämnen och biologiska kvalitetsfaktorer som kiselalger och fisk. Det gäller inte miljögifter från punktkällor.

- 6) I Höjeå utgår klassningen ifrån provtagningspunkt 21a men där har inte prover tagits på flera år. Vems ansvar är detta? Vad menas? Vems ansvar att klassningen gjorts utifrån punkt 21a eller vems ansvar det är att punkten fortsatt finns med i övervakningen? Om den senare frågan, så är det inte Länsstyrelsens ansvar, utan verksamhetsutövarens ansvar. Dagvatten är ett

kommunalt ansvar. Punkten provtogs till och med 2018, det vill säga då förra klassningen gjordes.

- 7) Varför ligger provpunkten för klassning så långt uppströms i Höjeå? Punkt 21 a är den punkt som ligger längst nedströms i vattenförekomsten Höje å: Önnerupsbäcken-källa. Enligt bedömningsgrunderna är det så man ska göra eftersom det speglar den sammanvägda påverkan på vattenförekomsten.
- 8) När sker det större översyn av kontrollprogrammen av Lst? Länsstyrelsen gör ingen översyn av kontrollprogrammen förutom sina tillsynsobjekt. Däremot kan Länsstyrelsen vara behjälplig när vattenråden ska revidera sina program. Då utgår länsstyrelsen bland annat från övervakningsbehoven för att följa MKN vatten, dvs. parametrar som riskerar eller möjligen riskerar att MKN inte följs (excel-filerna). Det är också viktigt att mäta de verksamheterna släpper ut även om det inte finns reglerat inom vattendirektivet samt att ha "opåverkade" referenspunkter.
- 9) Ser ni idag att det finns svagheter i kontrollprogrammet? Finns det idag överlappande analyser/undersökningar? Det som saknas mest är bekämpningsmedel inom jordbruksintensiva områden, metaller och PAH nedströms dagvattenutsläpp och läkemedel nedströms reningsverk. Det finns sällan överlappande undersökningar. Hur är det med flodmynningspunkten i Kävlingeån, överlappar den med den nationella övervakningen av flodmynningar?
- 10) Ser ni svagheter i statusklassningarna för förekomsterna i Kävlingeåns och Höjeås avrinningsområden? En del undersökningar/provtagningar fattas men hur stor roll spelar detta? Någon biologisk kvalitetsfaktor som mäter näringspåverkan behövs. Kiselalger bedöms vara bättre än bottenfauna (se tabellen i andra länken). Fisk behövs för att mäta konnektivitet. Plankton i sjöar osv. Dvs det räcker att mäta en (den bästa) biologisk parameter som visar på den miljöpåverkan som finns (se tabell, länk längre ner i dokumentet).
- 11) Vilka arbeten pågår för att förbättra statusklassningen? "Full koll på våra vatten" är ett arbete för att beskriva ett övervakningsprogram som tillgodoser vattenförvaltningens behov. Arbetet utgår från utfallet av riskklassningen (risk och osäker risk ska övervakas) samt hur man med hjälp av gruppering av vattenförekomster kan statusklassificera flera vattenförekomster där data saknas (se länk längre ner i dokumentet).
- 12) När nya krav från Länsstyrelsen ställs på reningsverk, hur ska vattenråden med recipientkontrollprogrammen ställa sig till detta?" Som nämndes under punkt 5 så ställer Länsstyrelsens tillsyns- och provningsenheter krav på verksamhet att ha recipientkontroll antingen i egen regi eller att gå med i den samordnade kontrollen. **Det ger ett mervärde om verksamhetsutövaren går med i den samordnade kontrollen.** För egen del, får VU en tolkning och större sammanhang av sin verksamhets påverkan på recipienten. Vattenrådet, får bättre och bättre koll på alla bidragande påverkanskällor och den kumulativa belastningen. Länsstyrelsens tillsyn får en tolkning av verksamhetens påverkan

på recipienten. Länsstyrelsens beredningssekretariat får allt dataunderlag samlat under ett paraply, genom att vedertagna undersökningstyper används och data skickas till nationell datavärd. Detta underlättar statusklassningen.

Vägledning Miljösamverkan Sverige - MKN vatten och tillsyn miljöfarlig verksamhet

[MKN vatten och tillsyn miljöfarlig verksamhet - Miljösamverkan Sverige \(miljosamverkansverige.se\)](https://miljosamverkansverige.se)

[Tabell: Kopplingen mellan miljöproblem och parametrar/kvalitetsfaktorer \(miljosamverkansverige.se\)](https://miljosamverkansverige.se)

Full koll på våra vatten

[Full koll på våra vatten - Miljöövervakning - Övervakning och uppföljning - Havs- och vattenmyndigheten \(havochvatten.se\)](https://havochvatten.se)